

Voor het hele gezin!

Periode half maart-april

Natuur en cultuur op een historische buitenplaats

De maandelijkse IVN-excursies met natuurgids kunnen vanwege corona niet doorgaan. Deze beschreven wandelroute komt ervoor in de plaats. De wandelroute is vrij kort en kan goed met kinderen worden gelopen; afhankelijk van hoeveel u bekijkt in een half uur tot een uur.

De zeventiende-eeuwse buitenplaats Wester-Amstel is een van de drie nog overgebleven buitenplaatsen aan de Amstel, en de enige die voor publiek toegankelijk is. Het huis, tuin en park en de theekoepel zijn alle Rijksmonument.



Het park is geopend op werkdagen van 9.00 tot 16.30 uur en op zaterdagen, zondagen en feestdagen van april tot oktober van 12.00 tot 16.30 uur. Deze tijden zijn onder voorbehoud; controleer op www.wester-amstel.nl de recente gegevens. In het weekend wordt het park soms druk bezocht; ga zo mogelijk doordeweeks als u afstand wilt houden van andere bezoekers. Het adres is Amsteldijk-Noord 55, 1183 TE Amstelveen. Honden worden in het park niet toegelaten!

Het park is vrij toegankelijk, maar een donatie voor onderhoud wordt op prijs gesteld. Dit kan via de knop 'steun ons' op de website www.wester-amstel.nl. Als u structureel wilt bijdragen, kunt u donateur worden van de stichting Vrienden van Wester-Amstel. Het huis is niet toegankelijk.

Sommige paden kunnen in het voorjaar wat modderig zijn; de meeste zijn wel te belopen met kinderwagen of rollator. Houd rekening met de steile helling direct achter de poort.

Fietsen kunnen direct rechts naast de ingang tegen hekken worden geplaatst. Er is een beperkt aantal parkeerplaatsen achter het huis, links van de oprijlaan. A.u.b. uw auto niet op de oprijlaan parkeren.

Anders dan in de heemparken zijn de namen van stinsenplanten en kruiden met naambordjes aangegeven.

In dit jaargetijde gaan de meeste vogels eieren leggen en uitbroeden. Verspreid door het park zijn nestkasten opgehangen voor allerlei vogelsoorten (zie bijlage 3). Als het niet te druk is kunt u hen bezig zien met nestmateriaal, en later met het voeren van de jongen. Een veldkijker en een vogelgids zijn handig als u de vogels goed wilt waarnemen en herkennen.

Bron van kaart- en fotomateriaal van de buitenplaats Stichting Vrienden van Wester-Amstel; vogelfoto's Fotowerkgroep IVN Amstelveen.

Hoe werkt het?

Op de website van IVN Amstelveen kunt u deze rondleiding downloaden of lezen op telefoon of tablet. U kunt hem natuurlijk ook vooraf afdrukken.

De PDF bestaat uit de beschrijving, een routekaartje (bijlage 1), een vogel-zoekkaart (bijlage 2) en een plattegrond met locatie van nest(kast)en (bijlage 3).



In de beschrijving is de te lopen route aangegeven met het hiernaast staand figuurtje.

Een beetje geschiedenis

In de 17^e eeuw kochten Amsterdamse kooplieden grond aan de Vecht of de Amstel. Deze grond verpachtten zij aan boeren om landbouwproducten te verbouwen; om hun eigendom te inspecteren werd in de boerderij een 'herenkamer' ingericht. Later werd er een zomerverblijf voor het gezin van de eigenaar gebouwd, waar het ook toen aangenamer toeven was dan in de warme vervuilde stad. Een buitenplaats bestond uit een huis met een stuk land er omheen, als twee-eenheid.

Nicolaas Pancras kocht in 1662 twee dicht bij elkaar liggende boerderijen. Hij liet ze slopen en een nieuw huis bouwen, in de vorm van een traditionele langrompboerderij met een stenen voorhuis en een houten achterhuis. Met een extra verdieping kreeg het huis de allure van een deftige boerenhofstede. Pancras was burgemeester van Amsterdam, en lid van de 'Heeren Zeventien' van de VOC. Hij noemde een van zijn schepen, dat op de Kaap en op Indië voer, 'Wester-Amstel'.

Na het overlijden van Pancras heeft Wester-Amstel vele eigenaren gehad, en is voor veel doeleinden gebruikt. Sommige eigenaren verfraaiden het, andere verwaarloosden het. In de 18^e eeuw werd Wester-Amstel gekocht door Frederik Kaal. Hij had een reeks buitenplaatsen gekocht en gesloopt, en verkocht schouwen en tegels; zijn naam leeft voort in het woord 'kaalslag'. Maar, voordat Wester-Amstel aan hem ten offer viel, verkocht de eigenaar van buurhuis Zonnestein zijn bezit aan Kaal, en kocht Wester-Amstel voor minder geld van hem terug.

In 1900 werd de buitenplaats als 'goed onderhouden herenhuis' bij veiling verkocht aan J.Ph.J.F. Lissone, oprichter van reisbureau Lissone-Lindeman. Zijn drie dochters deden hun best het

buiten in stand te houden, maar met stijgende lasten en weinig middelen lukte dat niet. De zoon van een hunner, Ludvig Movig, bracht de buitenplaats onder in een familiestichting J.Ph.J.F. Lissone, de huidige eigenaar. In 1989 sloot deze stichting een erfpachtvereenkomst voor 30 jaar met Groengebied Amstelland, het recreatieschap waarin de provincie en omliggende gemeenten samenwerken. Het Groengebied pakte de restauratie van huis en park aan. In 1993 werd de stichting Vrienden van Wester-Amstel opgericht, die met veel vrijwilligers werkte aan onderhoud en verfraaiing van het park, en culturele evenementen op de buitenplaats organiseerde. In 2019 is het erfpachtcontract beëindigd. Het huis is verhuurd als kantoor aan de stichting MKB-fonds. Park en tuinen worden onderhouden door vrijwilligers van de Vriendenstichting.

Deze en meer informatie vindt u in 'Wester-Amstel, Een bewogen geschiedenis', door Henk Blok, Finette van der Heide en Søren Movig, uitgave Vrienden van Wester-Amstel, 2019.



Dan nu de wandeling!

De nummers verwijzen naar de plattegrond (bijlage 1).

U komt binnen door de monumentale poort [1] in Rococostijl, omstreeks 1760 geplaatst door Adriaan Cromhout. Bij de restauratie is de poort met het bruggetje verplaatst om de weg beter te kunnen overzien.



Loop over de oprijlaan. Tegenover het woonhuis vindt u aan uw rechterhand de stinsentuin.

De stinsentuin [2] is genoemd naar vrijwilliger Co Meulman (1924-2020). Hij heeft zijn 85^e verjaardag op Wester-Amstel gevierd en vroeg als cadeau bijdragen voor de inrichting van deze stinsentuin. De naam stinsenplant is afgeleid van het Friese woord 'stins' voor stenen huis. Eigenaren van buitenhuizen verzamelden vroeger uitheemse bol- en knolgewassen uit de Oriënt en het Middellandse Zeegebied, ruilden onderling en lieten de planten verwilderen. Sinds begin vorige eeuw zijn deze planten 'herontdekt' en op grote schaal gekweekt en verhandeld.

In het vroege voorjaar bloeien in de stinsentuin lenteklokje, voorjaarshelmbloem, holwortel, boshyacint, gevlekt longkruid en verschillende andere lentebloeiërs.



Loop nu over de oprijlaan voorbij de stinsentuin en de zitbank en neem het eerste pad rechtsaf.

U wandelt nu langs de 'geboortebomen', die zijn geplaatst ter gelegenheid van de geboorte van nieuwe telgen uit het geslacht Lissone-Movig. Aan het eind van het slingerpad staat u bij de 'vleesbeuk' [3]. Deze boom dankt zijn naam aan de anekdote dat grootmoeder Lissone in de hongerwinter vergeefs probeerde het hout van de beuk te ruilen tegen vlees. De beuk is dood, en blijft alleen rechtop staan omdat een jongere soortgenoot ermee is verstrengeld.





Ga naar rechts over het 'Monet-bruggetje' naar het eilandje met de boomgaard.



In de boomgaard staan fruitbomen zoals appel, peer, kweepeer, pruim, hazelaar en een oude, kromgegroeide moerbeï. In de bomen hangen metalen schildjes met de soortnaam. Het kippenpaleis [4] is helaas onbewoond, omdat een havik de loslopende kippen heeft geslagen. Op de dode boom in het midden groeien witte bultzwammen. Bovenin de boom hangt een verticale platte zwarte doos; waarvoor zou die dienen? Verderop komt u er nog een tegen.



Loop nu terug over het bruggetje, en ga rechtdoor naar de vijver [5].

In de eerste decennia van deze eeuw is een aantal jaren achtereen een beeldentuin in het park ingericht. Enkele beelden zijn aangekocht en in het park gebleven. Het drijvende beeld van een duikende Najade, gemaakt door Richard van der Koppel uit acrylhars, bepaalt de sfeer van de vijver. Als u langs de vijver loopt, komt u langs een treurberk en ziet u aan het linker uiteinde weer platte dozen hangen: vleermuiskasten.



Loop linksaf langs de vijver, steek de nu nog kale bloemenweide [6] over langs twee houten zitbanken en ga in de richting van de keerlus met rododendronstruiken [8]. Loop tussen twee houtstapels door naar rechts, naar het zwanenbankje [7].

Bij de zwanenbank heeft u uitzicht op de weilanden achter Wester-Amstel. In noordwestelijke richting ziet u de onlangs herbouwde buitenplaats Tulpenburg liggen.



Ga terug naar de keerlus met rododendronstruiken en loop het smalle eikenlaantje rechts in.



Links staat een afgezaagde holle boom; een havik heeft deze gebruikt als plukplaats. Kunt u aan de veren zien welke vogel de havik heeft geslagen? Rechts hangt een nestkast voor een bosuil [9]. Bosuilen zijn vroege broeders, zij beginnen al vroeg in februari. Helaas heeft de bosuil al enkele jaren deze kast niet meer bezocht. Bij de bocht naar links van dit laantje staat rechts een bank in Jugendstil [10].



Ga van de bank terug naar het pad, en ga met de bocht mee naar de lindenlaan.



Door de hoge grondwaterstand wortelen de bomen ondiep, en topzware bomen dreigen om te vallen. Een jaar of tien geleden zijn alle linden daarom nog vervangen door jonge exemplaren. Aan het eind van de lindenlaan staat de Victoriaanse theekoepel [11]; deze is afkomstig van een afgebroken buitenplaats en in 1900 door Lissone geplaatst.



Loop langs de 'schapenweide' links en ga aan het eind van de afrastering naar links.

Rechts staat een insectenhotel, bedoeld voor solitaire 'wilde' bijen en zweefvliegen. Helaas staat het in de schaduw, zodat insecten er weinig gebruik van maken.



Sla rechtsaf langs het prieeltje en ga de siertuin [12] achter het huis in.

In de siertuin zijn diverse koolmeeskasten opgehangen. De koolmees is een natuurlijke bestrijder van de buxusmot, die de buxushaagjes aantast. Onder de dakpannen nestelen huismussen.



Keer om en ga langs de parkeerplaats in de richting van de warmoestuinen [13].

In de kruidentuinen staat een keur aan keukenkruiden, medicinale kruiden en verf- en geurkruiden. In het vak daarachter treft u bekende en inmiddels 'vergeten' soorten groente aan. Een folder (misschien aanwezig in het folderbakje naast het bankje) vertelt meer over de hier gekweekte planten. Achter de warmoestuin is een vlindertuin [14] ingericht; mooi om later in het jaar naar terug te keren en de bloeiende bloemen, waarop veel bijen en vlinders afkomen, te bewonderen.



Dit is het einde van de wandeling. U kunt langs de parkeerplaats teruglopen naar de oprijlaan en daarlangs de uitgang bereiken.

Als u het huis bent voorbijgelopen, sla dan nog een blik op de Spaanse danseres die (ook als herinnering aan de vroegere beeldentuin) in het rozenperk bezoekers verwelkomt en uitwuijt.

We hopen dat u een leuke en leerzame wandeling hebt gehad.

Vond u het de moeite waard? Heeft u iets gemist of een andere tip voor ons? Laat het ons weten. Dit kan via www.ivn.nl/afdeling/amstelveen of via [facebook](https://www.facebook.com/ivnamstelveen).

Bijlage 1: plattegrond van het park



Bijlage 2: broedvogels op Wester-Amstel

Boomkruiper	Groene specht	Grote bonte specht
		
12,5 cm, bruine rug en lichte borst. Kruipt omhoog tegen boomstammen en vliegt dan naar de voet van volgende boom. Nestkast heeft ingang aan de achterkant.	Lengte ruim 30 cm. Rode kruin met zwart gezicht. Schrille roep en 'lachende' zang van even hoge, versnellende noten. Mieren zijn belangrijkste voedsel.	23 cm lang, zwart-wit met rode onderstaart. Mannetje heeft rode achterkop. Korte snelle roffel tegen boomstammen en -takken als contactgeluid. Nestelt in boomholten.
Havik	Koolmees	Pimpelmees
		
Grote roofvogel (50-60 cm) met grijze rug en gebandeerde borst. Wendbaar in vlucht, jaagt in bossen op middelgrote vogels zoals gaai en ekster.	Grootste mees (14 cm) met zwarte pet en zwarte streep over gele borst. Bekendste geluid de 'fietspomp'. Komt veel voor in bossen maar ook in de stad.	Kleine mees (11 cm) met blauw petje omgeven door wit. Donkere halsring, blauwe vleugels. Zang klinkt als een klingelend belletje.
Roodborst	Vink	Winterkoning
		
Bekende vogel van tuin en bos. Klein (14 cm) maar agressief tegen soortgenoten. Roep klinkt als ketsende steentjes.	Lengte 15 cm. Mannetje grijsblauwe kap, bruine rug en roze borst. Vrouwje olijfgrijs met zelfde vleugeltekening als man. Dikke snavel. Zang eindigt met typische 'vinkenslag'.	Kleine vogel (10 cm) in bos en struikgewas. Valt op door opgewijpt staartje. Dunne snavel. Verrassend luide en heldere zang.

Bijlage 3: Nesten- en nestkastenkaart



A - Boomkruiper
B - Groene specht
C - Grote bonte specht
D - Havik
E - Koolmees

F - Pimpelmees
G - Roodborst
H - Spreeuw
I - Winterkoning
J - Bosuil

K - Grauwe vliegenvanger
L - Heggenmus
M - Huismus